

УДК 343

Нмирін А.

THE DIRECT OBJECT OF THE CRIME OF THE ILLEGAL MANUFACTURE, POSSESSION, SALE OR TRANSPORTATION WITH THE AIM TO SELL EXCISABLE GOODS

А.А. Гмирін

здобувач кафедри

кримінального права та процесу

ВНЗ «Національна академія управління»

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ НЕЗАКОННЕ ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ЗБУТ АБО ТРАНСПОРТУВАННЯ З МЕТОЮ ЗБУТУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Постановка проблеми. Питання, що стосуються безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України, є важливими для кримінального права та практики застосування цієї статті чинного законодавства. Отже ця проблема є нагальною для дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що проблемами безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України, займалися відомі вчені: С.Б. Гавриш, О.О. Дудоров, Н.О. Лопашенко, В.К. Матвійчук, В.Я. Тацій, М.І. Панов, П.П. Андрушко, В.О. Навроцький, Н.О. Гуторова та ін. Проте, до цього часу ці питання не знайшли свого належного вирішення.

Мета статті полягає в дослідженні безпосереднього об'єкта злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Основні результати дослідження. Сприймаючи за основу положення, що під родовим об'єктом злочинів проти фінансової системи України (до яких належать і злочин, передбачений ст.204 КК України), є суспільні відносини, що забезпечують умови з формування, розподілу, перерозподілу та використання грошових фондів, коштів, емісії та обіг фінансових ресурсів, формування додаткової вартості, виробленої в межах держави, валовий внутрішній продукт, отримання доходу (прибутку), встановлення оптимальних пропорцій, розподілу валового внутрішнього продукту, перейдемо до дослідження безпосереднього об'єкта злочину, що нами задекларований у цій статті.

Слід звернути увагу на те, що важливе значення для теорії кримінального права та правозастосовної діяльності має розуміння безпосереднього об'єкта конкретного складу злочину (у нашому випадку об'єкта злочину, передбачено-

го ст.204 КК України) [1]. В кримінально-правовій доктрині є загальновизначним той факт, що під безпосереднім об'єктом злочину потрібно розуміти конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону закону про кримінальну відповідальність, яким заподіюється істотна шкода злочином, що підпадає під ознаки конкретного складу злочину [2, с.88; 3, с.82; 4, с.99; 5, с.48-49]. У цьому сенсі необхідно звернути увагу на те, що не в кожному випадку конкретний злочин завдає істотної шкоди лише одним суспільним відносинам, але й важливо знати, що існують злочини, які одночасно посягають на двоє і більше суспільних відносин (це, зокрема, стосується і злочину, передбаченого ст. 204 КК України). Тому, в теорії кримінального права поряд з класифікацією об'єктів «по вертикалі» має місце класифікація їх «по горизонталі». Її сутність полягає в тому, що на рівні безпосереднього об'єкта виділяють як основний, так і додатковий об'єкти [2, с.70-74].

У злочинах, які мають два або кілька безпосередніх об'єктів (до них належить діяння, передбачене ст.204 КК України) законодавець виділяє, або зі змісту статті випливає, один об'єкт, на який спрямоване злочинне посягання, що й обумовлює місце правової норми у структурі розділів Особливої частини КК України. У джерелах з кримінального права такий об'єкт, зазвичай, називають основним безпосереднім об'єктом, а об'єкт, якому завдається істотна шкода поряд з основним — додатковим безпосереднім об'єктом злочину [6, с.34]. У цьому контексті слід озвучити, що основним безпосереднім об'єктом того чи іншого злочину є завжди конкретні суспільні відносини, що в першу чергу прагнуть поставити під охорону законодавець, визнаючи суспільно небезпечне діяння злочином [4, с.76–77].

Аналіз джерел з кримінального права дає нам підстави стверджувати, що коли йдеться про безпосередній об'єкт злочину, то слід зважати на те, що місце конкретної кримінально-правової норми (у нашому випадку ст.204 КК України) у кримінальному законодавстві визначається з урахуванням захисту не тільки родового, а й основного безпосереднього об'єкта, в тому числі який ми і досліджуємо. Крім того, важливо акцентувати увагу на тому, що додатковим безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, яким також істотна шкода завдається завжди [2, с.70-74].

У наукових публікаціях не завжди чітко визначається безпосередній об'єкт злочину, передбачений ст. 204 України: 1) одні автори під таким розуміють запровадження з метою захисту системи оподаткування порядок виробництва й обігу підакцизних товарів, а додатковим – засади добросовісної конкуренції [7, с.230–231]. Натомість злочин, передбачений ч. 3 ст.204 КК України, посягає не лише на встановлений порядок акцизного оподаткування, а й на життя та здоров'я людей як споживачів недоброякісної підакцизної продукції [7, с.231]; 2) другі – стверджують, що об'єктом цього злочину, є суспільні відносини у сфері господарської діяльності з підакцизними товарами, що забезпечують: за частинами 1 і 2 – дотримання встановленого порядку виробництва й обігу підакцизних товарів та обов'язкову сплату акцизного податку, а за ч. 3 – ще й охорону життя та здоров'я споживачів підакцизних товарів та їх законні інтереси [8, с.204]; 3) треті – наполягають, що суб'єктом цього злочину,

є суспільні відносини, які виникають у сфері господарської діяльності, а саме: внаслідок її регулювання державою шляхом справляння акцизного збору на високорентабельні та монополні товари (злочин, передбачений ч.3 ст.204 КК України, становить загрозу життю та здоров'ю особи, про що прямо зазначив законодавець) [9, с.279]; 4) четверті – вважають, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину, є запроваджений з метою захисту економічних інтересів держави порядок виробництва й обігу підакцизних товарів, а додатковим факультативними об'єктом виступає життя і здоров'я людей як споживачів недоброякісної підакцизної продукції [10, с.526]; 5) п'яті – наполягають на тому, що об'єктом указанного злочину, є суспільні відносини у сфері державного регулювання оподаткування і формування державного бюджету [11, с.392]; 6) шості – переконані, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину, є встановлений законодавством України порядок виготовлення й іншого поводження з підакцизними товарами, а додатковим обов'язковим об'єктом цього злочину є встановлений законодавством України порядок оподаткування у сфері господарської діяльності (додатковим необов'язковим – факультативним об'єктом цього злочину у випадках його вчинення за обставин, передбачених ч.3 ст.204 КК України, є життя та здоров'я людей) [12, с.149]; 7) сьомі – наголошують, що таким безпосереднім об'єктом злочину (ст.171–1 КК РФ), є встановлений відповідними нормативними актами порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення з метою збуту або збут немаркованих товарів і продукції, які підлягають обов'язковому маркуванню марками захищеними від підробок [13, с.61-62]; 8) восьмі – зазначають, що основним безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених окремими частинами ст. 204 КК України, є правопорядок у сфері зайняття підприємницькою діяльністю з виробництва та реалізації підакцизних товарів, тобто систему відповідних соціальних зв'язків, яка відповідає встановленим законодавством України правилам, вимогам, умовам та гарантіям здійснення зазначеної діяльності і використання її результатів, і яка внаслідок цього становить цінність для держави, суспільства в цілому та окремих його членів (індивідів і соціальних груп) [14, с.62]. Натомість факультативним, додатковим об'єктом, є економічна конкуренція суб'єктів господарювання, що правомірно здійснюють діяльність з виробництва та обігу підакцизних товарів; життя та здоров'я людини; фінансова діяльність держави щодо мобілізації грошових коштів до державних централізованих та децентралізованих фондів фінансових ресурсів, тобто щодо оподаткування господарської діяльності з виробництва та обігу підакцизних товарів, формування та виконання Державного бюджету України в частині надходжень від такого оподаткування [14, с.62].

На основі наукового дослідження родового об'єкта злочинів проти фінансової системи України, в попередній статті і його структури, проаналізуємо зазначені нами вище точки зору на безпосередній об'єкт злочину, передбачений ст.204 КК України. У цьому напрямку, з метою оптимального визначення основного безпосереднього та додаткового безпосереднього об'єктів злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів, необхідно врахувати всі позитивні підходи

до розуміння суспільних відносин, які поставлені під охорону зазначеної статті цього Кодексу. З вище приведених суджень, на наш погляд, можна зупинитись на тому, що: 1) основним безпосереднім об'єктом цього злочину слід визнати суспільні відносини (а не запроваджений порядок виробництва й обігу підакцизних товарів, а також не засади добросовісної конкуренції, оскільки термін «засада» означає «...основа чогось; те головне, на чому базується що-небудь. Вихідне, головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки ... Спосіб, метод здійснення чого-небудь» [15, с.419] як це визначають О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк, С.М. Сулейманов, О.П. Мамотенко та недотримання встановленого порядку виробництва й обігу підакцизних товарів як це стверджує В.Я. Тацій); 2) основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, які виникають у сфері господарської діяльності, а саме: в наслідок її регулювання державою шляхом справляння акцизного збору на високорентабельні та монополні товари (за виключенням господарської діяльності, на якій наполягають автори Науково-практичного коментаря до КК України за ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка, оскільки тут може йтися про фінансову систему); 3) безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини у сфері державного регулювання оподаткування і формування державного бюджету (автор Є.Л. Стрельцов).

На підтвердження нашої позиції, корисно звернутися до висловлювання з цього приводу професорів Є.М. Жевлакова, Ю.І. Ляпунова, які, критикуючи нормативний підхід відносно розгляду поняття «об'єкт злочину», зазначали, чи то порядок чи то проведення, чи здійснення тощо не може бути відносинами, в тому числі і в зазначеній сфері, а лише регламентує використання цієї сфери [24, с.4-5; 25, с.13]. У цьому ж сенсі визначення основного безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України як правопорядок (автор М.М. Мінаєв) підлягає такій же критиці [14, с.62].

Наше ставлення до основного безпосереднього об'єкта цього злочину підтверджується тим, що значна більшість авторів помістили ці діяння у своїх публікаціях (підручниках, навчальних посібниках, статтях) у параграфах з назвою «Злочини проти системи оподаткування» чи «Злочини в сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної системи України» – це, зокрема, О.О. Дудоров [7, с.226-238], [16, с.97-235], Є.Л. Стрельцов [11, с.392-394], [17, с.192-218] та ін. Важливо звернути увагу на те, що віднесення цього злочину (передбаченого ст.204 КК України) здійснювали автори до зазначених груп злочинів від безпосереднього об'єкта посягання злочину у сфері господарської діяльності. Такий підхід, на наш погляд, є достатньо аргументований. Наша позиція знаходить свою підтримку і в довідникових джерелах. Так, термін «господарська система», означає, що це «... відносно відокремлений комплекс (група) економічно та юридично пов'язаних між собою суб'єктів господарської діяльності. В теорії права Г.с. розглядається як госп. комплекс, до складу якого входять підприємства, організації та орган госп. керівництва (центр системи)...» [18, с.619-620]. Враховуючи те, що господарське право – це галузь права, якою регулюються відносини у сфері організації та здійснення господарської діяльності, що пов'язана з виготовленням і реалізацією продукції,

виконанням робіт, наданням послуг для задоволення потреб окремих споживачів та суспільних потреб, а також, що нормативною основою господарського права є господарське законодавство (основою, якого, на наш погляд, є Господарський кодекс України в якому систематизовані норми права, що регулюють суспільні відносини у сфері господарської діяльності) [18, с.621-622], то й потрібно нам звернутися до Господарського кодексу України та з'ясувати чи непрямий податок акцизний збір відноситься до господарської діяльності, щоб визначитися з основним безпосереднім об'єктом цього злочину.

У відповідності до ст.3 Господарського кодексу України під господарською діяльністю законодавець розуміє діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямовану на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного, що мають цінову визначеність (сферу господарських відносин становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини) [19]. Натомість Податковий кодекс України в пп.14.1.36, 14.1 ст.14, визначає, що господарська діяльність, є діяльністю особи, що пов'язана з виробництвом, (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу [20]. Цікавими є визначення господарської діяльності в публікаціях. Так, О.М. Вінник під господарською діяльністю розуміє суспільно корисну діяльність суб'єктів господарювання відносно виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою їх реалізації за плату як товару, що ґрунтується на поєднанні приватних та публічних інтересів і здійснюється професійно та зазнає регулювання з метою соціального спрямування економіки [21, с.10]. Також В.А. Січелюк вважає, що господарська діяльність – стосується виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, яку за плату та професійно ведуть уповноважені на це суб'єкти з метою задоволення відповідної суспільної потреби згідно з встановленими у чинному законодавстві правилами і під публічним контролем [22, с.43].

Маючи такі визначення господарської діяльності, то можна з упевненістю стверджувати, що злочин, передбачений ст. 204 як і деякі інші злочини, що містяться у розділі VII Особливої частини КК України, безпосередньо не посягають на суспільні відносини в сфері господарської діяльності. Певним аргументом стосовно нашого судження є положення ч. 1 ст. 4 Господарського кодексу України, де зазначається, що сфера державних фінансів не регулюється цим кодексом [19]. Тому виходячи з цього можна стверджувати, що злочин, передбачений ст. 204 КК України, безпосередньо не посягає на суспільні відносини в сфері господарської діяльності, а відноситься до злочинів, які стосуються сфери державних публічних фінансів та бюджетної системи України.

Наше дослідження також підтверджується тим, що бюджетне наповнення, тобто за класифікацією його доходів, поділяється за розділами: 1) податкові надходження; 2) неподаткові надходження; 3) доходи від операцій із капіталом; 4) трансферти [23, с.245]. Податковими надходження визнаються передбачені податковими законами України загальнодержавні й місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі [23, с.244-245]. Слід знати, що за формою оподаткування податки поділяються на прямі й непрямі (до непрямих подат-

ків належать акцизні збори) [23, с.377]. Це також свідчить на підтвердження нашої позиції, що цей злочин відноситься до фінансової системи.

Все зазначене свідчить про необґрунтованість думки О.П. Мамоценка про зміну місця злочину, передбаченого ст.204 КК України, в традиційних класифікаціях злочинів у сфері господарської діяльності, поданих у публікаціях на цю тему [12, с.149]. На погляд цього вченого, злочин, передбачений ст. 204 КК України, є злочином проти порядку зайняття господарською діяльністю, а не проти системи оподаткування [12, с.149; 26, с.449] чи у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної системи України [12, с.149; 27, с.186], як стверджується в зазначених і деяких інших публікаціях [12, с.149].

Отже, як це впливає з дослідження, злочин, передбачений ст. 204 КК України, відноситься до фінансової сфери, а тому з цього потрібно виходити, визначаючи його основний безпосередній об'єкт. Відштовхуючись від зазначеного вище, можна запропонувати визначення такого об'єкта. Ним є суспільні відносини, що забезпечують умови з належного справляння непрямих податків(акцизного збору) до державного бюджету з підакцизних товарів. Проте, і це визначення основного безпосереднього об'єкта цього злочину має бути підтвержене з дослідження його структури.

Щодо додаткових безпосередніх об'єктів, то їх потрібно розглянути стосовно ч.1 та 2 ст.204 КК України, а також – стосовно ч.3 ст.204 КК України. Перш за все проаналізуємо точки зору стосовно безпосередніх об'єктів у запропонованому порядку. Зокрема, В.Я. Тацій стверджує, що додатковим безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують життя та здоров'я споживачів підакцизних товарів та їх законні інтереси [8, с.204]. Уявляється, що така позиція стосовно безпосереднього об'єкта за ч.3 є більш привабливою стосовно додаткового об'єкта, що забезпечує життя та здоров'я споживачів підакцизних товарів, але не стосовно законних інтересів споживачів цих товарів, що не впливає зі змісту ч. 3 цієї статті. Більш точно зазначення додаткового об'єкта злочину, передбаченого ч.3 ст.204 КК України, пропонують автори Науково-практичного коментаря до КК України під ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка, зазначаючи, що таким є суспільні відносини, що становлять загрозу життю та здоров'ю особи [9, с.279]. Проте, це визначення потребує уточнення, що криміналізація уже відбулася тому, що такі підакцизні товари несуть загрозу завданню шкоди суспільним відносинам, але в законі передбачені й наслідки «...отруєння людей чи інші тяжкі наслідки...». Це свідчить, що тут має йтися про суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони життя та здоров'я споживачів підакцизних товарів. Найрозважливішим визначенням додаткового об'єкта злочину, передбаченого ч.3 ст.204 КК України, є те, що запропонували О.О. Дудоров та М.І. Хавронюк, але й з нього не видно, що це суспільні відносини, адже життя та здоров'я це - не суспільні відносини. Проте, не можна погодитися з О.П. Мамоценко, який визначає додатковим безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст.204 КК України, встановлений законодавством України порядок оподаткування у сфері господарської діяльності [12, с.149], оскільки він суперечить концепції суспільних відносин, а також не враховує основну мету закону (ст.204 КК України), а саме належно-

го ставлення акцизного збору до бюджету. Крім того, ствердження цим автором про додатковий обов'язковий факультативний об'єкт за ч.3 ст.204 КК України суперечить змісту ч.3 ст.204 КК України, оскільки для цієї частини статті він законодавчо передбачений як обов'язковий. Крім того, помилковим є відхід автора від концепції суспільних відносин. Не можна погодитися з визначенням додаткового об'єкта злочину, запропонованого М.М. Мінаєвим, оскільки в цьому визначенні є набір діяльності, стану, зазвичай без обґрунтування, а не суспільних відносин [14, с.62]

Отже, можна стверджувати, що зазначені вище підходи до розуміння безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 204 КК України, свідчать про відхід авторів від концепції об'єкта злочину як суспільних відносин (за виключенням В.Я. Тація; авторів Науково-практичного коментаря до кримінального кодексу України за ред. М.О. Потєбенька, В.Г. Гончаренка; О.П. Мамонтенко). Крім того, їх визначення ставлять під сумнів достатність суджень про сутність норм, передбачених ст.204 КК України.

Слід звернути увагу на те, що викладене ще не дає можливості на підставі аналізу, що нами зроблений, дати вичерпну відповідь відносно безпосереднього об'єкта злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Це свідчить про те, що є необхідність ще проаналізувати структурні елементи цих суспільних відносин. В контексті зазначеного, загальноновизаним є той факт, що винний при вчиненні цього злочину впливає на предмет відносин і своїми діями порушує або намагається порушити суспільні відносини, що поставлені під охорону кримінального закону, тобто завдає їм істотної шкоди.

На виконання запропонованого нами підходу, сприймемо за основу структуру суспільних відносин, що має місце в літературі з кримінального права, яку підтримує більшість вчених: 1) це — суб'єкти (носії) відносин; 2) це — предмет, з приводу якого існують відносини (тобто це те, з приводу чого існують відносини); 3) це — соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність, як зміст відносин) [28, с.35-48]. Маючи такі, і вищезазначені, теоретичні положення, продовжимо дослідження безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України.

Проведене нами дослідження свідчить, що в юридичній літературі, звичайно, відсутня якась позиція відносно того, хто може бути суб'єктом відносин у площині кримінально-правової охорони досліджуваних відносин, а точніше, цьому питанню увага взагалі не приділялась. Зазначене дає нам можливість стверджувати про те, що суб'єкти відносин як структурний елемент об'єкта цього злочину (ст.204 КК України) зовсім не підлягали дослідженню. А він, на наш погляд, істотно впливає на з'ясування питання, що слід визнавати безпосереднім об'єктом злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Належний аналіз існуючих джерел, що стосується цієї проблеми, в тому числі нормативно-правових актів та проведення опитування студентів юридичних факультетів, працівників суду та правоохоронних органів, дає нам підстави визначитися з суб'єктами суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони належного справлян-

ня акцизного збору з підакцизних товарів до Державного бюджету. Тобто суб'єктами або учасниками зазначених вище відносин можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Для досягнення мети охорони відносин, що забезпечують умови з належного справляння акцизного збору з підакцизних товарів до Державного бюджету, є не тільки виявлення осіб, які вчинили злочин, передбачений ст. 204 КК України, притягнення їх до кримінальної відповідальності, але й забезпечення від ухилення від справляння акцизного збору як фізичними, так і юридичними особами. Дослідження суб'єктів суспільних відносин, а також їх соціальних функцій у цих відносинах дасть змогу визначити на науковій основі ті суспільні відносини, які виступають об'єктом цього злочину. На наш погляд, цю властивість суб'єктів у суспільних відносинах використовує інколи законодавець, як для визначення меж дії кримінального закону, так і для вказівки на ті суспільні відносини, що є об'єктом відповідного злочину (скажімо, незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів) [24, с.8-9]. Як свідчить аналіз складу злочину, передбаченого ст. 204 КК України, законодавець цей підхід до злочину, передбаченого цією статтею, не застосував, чим дещо ускладнив дослідження зазначеної проблеми, а також і застосування закону (ст. 204 КК України) в практичній діяльності правоохоронних органів та суду. Провівши вивчення кримінальних справ цієї категорії, ми встановили з однієї сторони (у 80% справ) одним із суб'єктів цих суспільних відносин, що поставлені під охорону закону про кримінальну відповідальність (ст.204 КК України), обов'язковою була фізична особа (людина), а також підприємства-виробники та імпортери підакцизних товарів (у 20% справ).

З метою встановлення другої сторони суб'єктного складу відносин, що нами аналізуються, ми звернулися до законодавчих і підзаконних актів, а також слідчої та судової практики. Так, аналіз законодавчих та підзаконних актів, що стосуються суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони належного справляння до Державного бюджету акцизних платежів (зборів) з підакцизних товарів, які є елементом об'єкта злочину, передбаченого ст. 204 КК України, виступають як фізичні, так і юридичні особи відповідно до чинного законодавства України [29; 30; 31, с.458; 32, с.1; 33, с.447; 34, с.1; 35, с.153; 36 та ін.], яке свідчить, що з другої сторони суб'єктами відносин є підприємства-виробники підакцизних товарів, імпортери, Кабінет Міністрів України, ДФС, тощо, а також фізичні особи.

Аналіз соціальної функції суб'єкта відносин, тобто його прав та обов'язків (статусу), іншими словами соціального взаємозв'язку у суспільних відносинах, має, на нашу думку, певну цінність, оскільки з'ясування суб'єктного складу відносин сприяє визначенню змісту самих відносин, дає можливість оцінити їх характер, обсяг цих відносин і межі дії закону (ст. 204 КК України). Отже, робити повним перелік суб'єктів суспільних відносин (безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України) немає необхідності. Важливо, на наше переконання, лише зрозуміти, що вони можуть мати різноманітні варіанти, які так чи інакше можуть впливати на зміст цих відносин та межі кримі-

нальної відповідальності за цей злочин. Про це переконливо свідчить і судова практика. Так, суди правильно кваліфікували діяння лише тоді, коли встановлювали суб'єктів відносин, їх соціальний статус та роль у досліджуваних суспільних відносинах.

Отже, виходячи із предмета дослідження, розглянемо такий структурний елемент відносин як соціальний взаємозв'язок у суспільних відносинах, які забезпечують умови з охорони належного справляння акцизного збору до Бюджету держави з підакцизних товарів та забезпечують від ухилення від такого непрямого податку. Такий структурний елемент суспільних відносин, що нами досліджується, а саме, соціальний взаємозв'язок, в юридичній літературі справедливо розглядається як засіб самих відносин [37, с.5; 38, с.4]. Цей зв'язок, як свідчить дослідження, може виявитися як на рівні індивідуальної взаємодії суб'єктів, так і у взаємодії людських спільнот, а також і індивідуумів із відповідними спільнотами, як елементами соціуму. Зовні цей соціальний зв'язок проявляється, як показує вивчення нами кримінальних справ і нормативної бази, що стосуються відносин, що нами аналізуються, а також опитування працівників правоохоронних органів та суду в таких формах діяльності, як виконання обов'язків із забезпечення умов з належного справляння акцизного збору з підакцизних товарів. Це, зокрема, має відбуватися: 1) на законодавчому рівні – підготовка несуперечливих нормативно-правових актів, які були б зрозумілими населенню, виробникам підакцизних товарів, імпортерам тощо, які зобов'язані належним чином справляти акцизний збір з підакцизних товарів, а також здійснювати належний контроль такого непрямого податку, забезпечувати умови з охорони життя та здоров'я осіб від виготовлених товарів з недоброякісної сировини (матеріалів); 2) в інструктивних та роз'яснювальних заходах стосовно необхідності справляння акцизного збору та щодо небезпечності підакцизних товарів, виготовлених з недоброякісної сировини (матеріалів) тощо; 3) в заходах організаційного характеру, необхідних для забезпечення акцизного збору; 4) в експертній діяльності для з'ясування безпечності підакцизних товарів тощо.

Запропоновані нами пропозиції мають практичне значення, адже вивчення кримінальних проваджень та їх результатів, свідчить, що 60% має соціальний зв'язок (взаємозв'язок суб'єктів), характерний для забезпечення умов з охорони суспільних відносин, що нами аналізуються; 40% стосувалися запобігання злочинів, передбачених ст.204 КК України.

Нас цікавить, як це слідує із нашого дослідження, соціальний зв'язок, важливою ознакою якого є обов'язок певної поведінки суб'єктів суспільних відносин, які забезпечують умови з належного справляння акцизного збору (непрямого податку) з підакцизних товарів до Державного бюджету, тобто їх взаємодії. Проте, слід зазначити, що інтерес суб'єктів суспільних відносин – це лише певна форма прояву, вираження, реалізації суспільних відносин, яка може відбутися через поведінку суб'єктів відносин, але не самі суспільні відносини як результат, і це є істинним.

Таким чином, для визначення безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України – мають враховуватися лише ті суспільні відноси-

ни, що відповідають інтересам всього суспільства, а не інтересам окремої особи на її розсуд чи певні вподобання. Такими можуть бути лише позитивні відносини, що поставлені під охорону кримінального закону, в нашому випадку суспільні відносини, що забезпечують умови з належного справляння акцизного збору з підакцизних товарів до Державного бюджету та ті відносини, що забезпечують умови з охорони життя та здоров'я споживачів підакцизних товарів.

Дотримуючись концепцій, що предмет злочину і предмет суспільних відносин у складі злочину не одне і те ж, а тому для злочину, передбаченого ст. 204 України, предметом відносин є умови, що забезпечують, у відповідності з чинним законодавством України, належне справляння акцизного збору з підакцизних товарів до Державного бюджету України. У цьому сенсі справедливим є твердження, що предметом суспільних відносин є усе те, з приводу чого і у зв'язку з чим існують суспільні відносини, які нами аналізуються [39, с.7].

Слід звернути ще раз увагу на те, що кримінально-правовою доктриною, як правило, визнається те, що об'єктом злочину є суспільні відносини, на які посягає те чи інше суспільно небезпечне діяння [40, с. 96]. В такому сенсі об'єкт є істотним, обов'язковим елементом складу злочину, передбаченого ст.204 КК України, і значною мірою визначає небезпеку асоціальної поведінки особи, вказує на її соціальну суть – суспільну небезпеку. Дотримуючись у нашому дослідженні концепції трьохчленної структури суспільних відносин, яку запропонував О.В. Дроздов: 1) носії (суб'єкти відносин); 2) предмет, з приводу якого існують відносини; 3) суспільно-значуща діяльність (соціальний зв'язок як зміст відносин) [41, с.22–69], ми переконані, що такий підхід є науковим і має бути використаний у нашому дослідженні.

Висновки. Дослідивши структуру суспільних відносин, існуючі точки зору, можна запропонувати формулювання основного безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.204 КК України:

1) основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови (стосунки) з належного, тобто встановленого чинним законодавством України, справляння акцизного збору з підакцизних товарів до Державного бюджету;

2) додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови (стосунки) з охорони життя та здоров'я людей – споживачів підакцизних товарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26.- Ст. 131.

2. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в Советском уголовном праве / В.Я. Тацій. – Харьков : Высшая школа, 1988. – 198 с.

3. Сучасне кримінальне право України: [курс лекцій] / А.В. Савченко, В.В. Кузнецов, О.Ф. Штанько. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – 640 с.

4. Кримінальне право України: Загальна частина: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. закладів освіти] / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; [за ред.

проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація]. – Київ – Харків : Юринком Інтер – Право, 2002. – 416 с.

5. Кримінальне право України. Теоретичний курс та практикум: [посіб. для підгот. до держ. іспитів] / В.В. Кузнєцов, А.В. Савченко, В.С. Пflugатир; [за заг. ред. В.Я. Горбачевського]. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – 344 с.

6. *Тацій В.Я.* Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: [Навчальний посібник] В.Я. Тацій. – Харків : Українська юридична академія, 1994. – 80 с.

7. *Дудоров О.О.* Злочини у сфері господарської діяльності / О.О. Дудоров // Кримінальне право України. Особлива частина: [підручник] (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.). – Вид. 2-ге, переробл. та допов. / За ред. М.І. Мельника, В.А. Климентя. – К. : Атіка, 2008. – С. 214-300.

8. *Тацій В.Я.* Коментар до статей. 199-201, 2031-206, 209,213, 216, 219, 2221, 2231-224, 227, 229, 231-2322 / В.Я. Тацій // Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2-х т. - Т.2.: Особлива частина (Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна) – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013. – С.236-238.

9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: Особлива частина / (П.П. Андрушко, О.Ф. Бантишев, В.О. Глушков та ін.); за заг. ред. Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. – К. : Форум. – ч.2, 2001. – С. 944.

10. *Дудоров О.О., Хавронюк М.І.* Коментар до ст. 204 КК України / О.О. Дудоров, М.І. Хавронюк // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Каннон, А.С.К., 2001. – С. 526–530.

11. *Стрельцов Е.Л.* Преступления в сфере хозяйственной деятельности / Е.Л. Стрельцов // Уголовное право Украины. Общая и особенная части: [учебник]; Под ред. Заслуженного деятеля науки и техники Украины, доктора юридических наук, профессора Е.Л. Стрельцова. – Х. : ООО «Одиссей», 2002. – С.373-402.

12. *Мамотенко О.П.* Кримінально-правова характеристика складу злочину, передбаченого статтею 204 Кримінального кодексу України / О.П. Мамотенко // Науковий вісник херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – Вип. 6-1. – Т.3, 2014. – С.148-152.

13. *Сулейманов С.М.* Уголовная ответственность за незаконный оборот немаркированных товаров и продукции: дис. ... канд. юрид. наук; специальность: 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Сулейманов Сулейман Магомедович. – М. : Российская Академия наук, Институт государства и права РАН, 2004. – 219 с.

14. *Мінаєв М.М.* Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст.204 КК України): Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук за спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Михайло Миколайович Мінаєв. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2005. – 235 с.

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. –К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

16. *Дудоров О.О.* Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: [монографія] / О.О.Дудоров. – К. : Юридична практика, 2003. – 924 с.

17. *Тацій В.Я., Киричко В.М., Перепилиця О.И.* Преступления в сфере хозяйственной деятельности / В.Я. Тацій, В.М. Киричко, О.И. Перепилиця // Уголовное право Украины. Особенная часть: [учебник] / М.И. Бажанов, Ю.В. Баулин, В.И. Борисов, и др.; Под ред. М.И. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. : Юринком Интер, 2003. – С.190-296.
18. *Мамутов В.К.* Господарська система. Господарське право / В.К. Мамутов // Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. Т.1: А-Г. – С. 619 – 622.
19. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436 [Електронний ресурс]. Верховна Рада України. Закони України. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
20. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010. № 2755-VI [Електронний ресурс]. Верховна Рада України. Законодавство України. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
21. *Вінник О.М.* Господарське право: [навчальний посібник.] - 2-е вид., змін. та допов. / О.М. Вінник – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2009. – 766 с.
22. *Січевлюк В.А.* Господарське право України: [навчальний посібник.] / В.А. Січевлюк – К. : УІРФР, 2010. - 474 с.
23. *Орлюк О.П.* Фінансове право: Академічний курс: [підручник] / О.П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. - 808 с.
24. *Жевлаков Э.Н.* Понятие экологических преступлений. Объект и система / Э. Н. Жевлаков // Проблемы борьбы с экологическими правонарушениями в свете решений XXVII съезда КПСС. – М. : ВЮЗИ, –1990. – С. 5–24.
25. *Ляпунов Ю.И.* Уголовно-правовая охрана природы в СССР / Ю.И. Ляпунов // Советская юстиция. – 1973. – № 23. – С. 11–15.
26. Кримінальне право України. (Особлива частина): [підручник] / За ред. О.О. Дудорова, Е.О. Письменського. – Луганськ : Ельтон-2, 2012.– Т.1. – 2012.– 780 с.
27. Кримінальне право України. Особлива частина: [підручник] / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. / За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 608 с.
28. *Кузнецова Н.Ф.* Преступление, состав преступления уголовно-правовой нормы / Н.Ф. Кузнецова // Вестник МГУ. – Право. – 1967. – №4. – С. 35 – 48.
29. Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 р. № 1251 // [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-2010-п>
30. Деякі питання запровадження марок акцизного податку нового зразка для алкогольних напоїв і тютюнових виробів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2014 р. № 627 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №721 від 29.12.2014) // Урядовий кур'єр № 88 від 20.05.2015. – стор.10
31. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України (1972-2008). – Х. : Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2008. – 458 с.
32. Excise Duties: Commission provides free on-line access to excise registration number (SEED – on – Europa) // IP/06/1400. – Bruggels, 16 October 2006. – P.1.
33. Taxations Trends in the European Union: Data for the EU Member States and Ivorywey // Luxembourg: Office for Official Publication of the European Communities free.

34. Excise Duties: Commission provides free on-line access to excise registration number (SEED – on – Europa) // IP/06/1400. – Bruggels, 16 October 2006. – P.1.

35. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 березня 1999 р. №5 // Постанови Пленуму Верховного Суду України (1963-2000). Офіційне видання. – В 2-х т. –К., 2000. – Т.2. – С. 153.

36. Митний кодекс України від 11 липня 2002 року № 92-IV //Офіційний вісник України. – 2002. – № 31. – С. 1444.

37. *Тацій В.Я.* Преступление против природных богатств СССР / В.Я. Тацій // Уголовное право УССР: Особенная часть: [учебник] // Под ред. М.И. Бажанова и др. – К. : Высшая школа. Главное изд-во, 1989. – 503 с.

38. *Ищенко О.М., Матвійчук В.К., Єрсова І.Ю.* Кримінально-правовий захист атмосферного повітря: Навчальний посібник / О.М. Іщенко, В.К. Матвійчук, І.Ю. Єрсова. – К. : РВВ МВС України, 1994. – 64 с.

39. *Никифоров Б.С.* Объект преступления по Советскому уголовному праву / Борис Сергеевич Никифоров. – М. : Госюриздат, 1960. – 229 с.

40. *Матвійчук В.К.* Теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища: [монографія] / В.К. Матвійчук. – К. : Національна академія управління, 2011. – 368 с.

41. *Дроздов А.В.* Человек и общественные отношения / А.В. Дроздов. – Л. : Изд-во Ленингр. гос. ун-та, 1966. – 124 с.

Гмирін А.А. Безпосередній об'єкт злочину незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів

У статті досліджується безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст.204 КК України. Піддані детальному аналізу структура суспільних відносин, що охороняється цією статтею КК України, існуючі точки зору на безпосередній об'єкт цього злочину, чинне законодавство і практика. Пропонується авторське визначення основного та додаткового безпосереднього об'єктів цього злочину.

Ключові слова: суспільні відносини, об'єкт, безпосередній об'єкт, предмет відносин, акцизний збір, підакцизні товари, суб'єкти відносин, соціальний зв'язок.

Гмырин А.А. Непосредственный объект преступления незаконное изготовление, хранение, сбыт или транспортировка с целью сбыта подакцизных товаров

В статье исследуется непосредственный объект преступления, предусмотренного ст.204 УК Украины. Подвергнуты детальному аналізу структура общественных отношений, охраняемых этой статьей УК Украины, существующие точки зрения на непосредственный объект этого преступления, действующее законодательство и практика. Предлагается авторское определение основного и дополнительного непосредственных объектов этого преступления.

Ключевые слова: общественные отношения, объект, непосредственный объект, предмет отношений, акцизный сбор, подакцизные товары, субъекты отношений, социальная связь.

Hmyrin A. The direct object of the crime of the illegal manufacture, possession, sale or transportation with the aim to sell excisable goods

This paper examines the direct object of the crime under Art. 204 of the Criminal Code of Ukraine. Subjected to a detailed analysis the structure of social relations protected by this

article of the Criminal Code of Ukraine, the existing terms of the direct object of the crime, current legislation and practice. proposed definition of primary and secondary direct object of the crime.

Keywords: *public relations, object, direct object, subject of relations, excise tax, excise goods, social communication.*

Стаття надійшла до редакції 23.11.2015.